

daképp említi, hogy egy egyetem, farm vagy egy kórház életének jelentős részét az a vita teszi ki, hogy mi az egyetem, mi a gazdálkodás, és mi a gyógyászat? Miért ne gondolhatnánk, hogy a modern erkölcsfilozófia is ezen a módon viszonylik a régihez? Nevezetesen Rawls Arisztotelészhez? MacIntyre bizonyára azt válaszolná, hogy ő részletes leírással bizonyította, hogy a modern erkölcsfilozófia nem meghaladása, hanem elkorcsosulása a réginek. Ehhez több megjegyzésem is van.

Először is, megvizsgáltuk, hogy miben áll az elkorcsosulás konkrétan az igazságosság kérdését illetően. E témában azt tapasztaltuk, hogy Rawls jó érvekkel utasította el az érdemen alapuló igazságosság klasszikus elképzelését, és nagyrészt ártatlan azokban a „bűnökben”, melyekkel MacIntyre a moderneket vádolja. Semmi sem utal arra, hogy elkorcsosulás, sok minden utal arra, hogy előrelépés történt. Másodszor, elhibázott törekvés utólag megkérdőjelezni, hogy valaki egy – a MacIntyre leírását kielégítő – hagyomány építőköve, pusztán azért, mert nézetei vitathatók. Amikor MacIntyre a XVII–XVIII. századi morálfilozófusokat kirekeszti a hagyományból, mert az embert mint alapvetően önző lényt értelmezték, ez nemcsak azért abszurd, mert a kép sokkal árnyaltabb, hanem azért is, mert ez olyan, mintha egy liberális azt mondaná, hogy Arisztotelész elkorcsosulást jelentett a politikafilozófia történetében, hiszen vitatható az államot erkölcsi nevelő szereppel felruházni. Harmadszor, a modern tudományfilozófia nagyjából hasonló leírást ad a tudomány életéről, mint MacIntyre az élő hagyományról, egyetlen lényeges különbséggel. Nevezetesen nincs ítélethirdetés, hanem egy tudósközösség jelöli ki egy-egy teljesítmény helyét és tekintélyét a tudomány világában – leginkább azzal, hogy milyen figyelemre méltatja. Kant vagy Rawls helye e tekintetben meglehetősen előkelő, és MacIntyre-nak – ezt az elmúlt másfél évtized tanúsítja – sem sikerült megingatnia.

Horváth Elemér

ÚTRA KELÉS

Ha elmész hosszú út legyen.
Olyan amelyről nem térsz vissza.
Nem búcsuztat el senki sem.
S nem vár senki. A küszöb tiszta.

Idő is tér is végtelen.
Nem lesz ugyanott sohasem
ahol voltál. Sem ugyanakkor.
Ez végzet. Szabad akaratból.

IUSTITIA

a forradalom elbukott
de megérkeztek a leveleid
s megérkeztek az én válaszaim
te csornán gimnazista lány
én firenzében egyetemi hallgató
köztünk a vasfüggöny
ennek majdnem fél évszázada már
megmaradt dante városa
és csorna a miénk
s legfeljebb ez a rövid vers
aminek semmi más címet nem adhatok
mint ezt

iustitia

SOROK EGY KÍNAI LÁNYNAK AMERIKÁBAN

földön és égen rend uralkodik
a fűz ágai megérintik a vizet
amelyen egyetlen kacsapár ingadoz
és földrajzilag éppen úgy nem létezik

költő gondolta ki hogy szórakoztassa
az első tanácsadó kedvenc ágyasát
aki magányos fiatal
és hazájától messze van

LUCREZIA BORGIA

réz pálnak szeretettel

szépségnek számított reneszánsz róma
mércei szerint is az ideál
amin a világ egyensúlya áll
(legalább giotto és masaccio óta)

és nő maradt a középkori rózsza
legjobb értelmében a szenteség
s a méltóság türelmes hordozója
azzal hálálta meg ha szerették
hogyan boldog volt napi politika
megpróbálta besározni nevét
helyi érdekeknek megfelelően
meghalt fiatalon koraszülésben
alfonso d'este hűségese neje
ferrara úrnője s öt gyerek anyja

Georg Klein

ANYA

Kúnos László fordítása

A nagy Görbe

Tizennégy éves voltam, amikor először olvastam a PEER GYNT-öt, Áprily Lajos fordításában. A darab végigkíséri egész életemet. Számptalan előadásban láttam már, mégis mindig találok benne valami újat. Amikor elkezdtem svédül tanulni, főként a kórházi gyakorlat autodidakta módszerével,* a PEER GYNT volt – norvég eredetiben – az első skandináv nyelvű könyv, amit megvettem. Nem vártam ki azt a pillanatot, amikor már eléggé jól tudok svédül ahhoz, hogy megértsek egy svéd szöveget, hanem rávettem magam arra a műre, amely az északi irodalmakból számomra a legtöbbet jelentette.

Az eredetit mindenekelőtt annak a rejtélyes és a még csak féltudatos intuíciónak számára különösen fontos jelenetnek a kedvéért akartam elolvasni, amelyben Peer szembe kerül a nagy Görbével. Nem lettem okosabb azután sem, hogy norvégül elolvasom, és ezért a rá következő fél évszázad folyamán újra és újra feltettem a kérdést az utamba akadó irodalmároknak és színházi embereknek: ki a Görbe? Mit akar mondani Ibsen ezzel a rejtélyes jelenettel?

Senkitől sem kaptam kielégítő választ. Néhányan kísérletet tettek rá, hogy értelmezzék a jelenetet, de bizonytalanok voltak, és csak homályos magyarázatokat adtak. Még azt sem tudta senki megmondani, mit jelent maga a szó, a nagy „Bøjg”, amit Áprily a nagy Görbének fordított, s ami számomra nem jelent semmit.

Ingmar Bergman szavak nélküli értelmezése a kilencvenes években a stockholmi Drámai Színházban volt az első olyan magyarázat, melyet az intuíciónak azonnal elfogadtam. A Bøjg itt maga Peer Gynt fél tucat vagy még több alakmásban. Állandóan körülötte keringenek, elállják az útját. Saját maga az akadály.

* Erről az időszakról részletesebben is írtam ...I STÄLLET FÖR HEMLAND (HAZA HELYETT...) című önéletrajzomban (Bonniers, 1984).